از حفظ سرمایه اجتماعی جهان اسلام تا بازتعریف دیپلماسی تقریب

چهلمین دوره کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی در شرایطی برگزار می‌شود که تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی، بیش از هر زمان دیگری ضرورت بازسازی سرمایه اجتماعی امت اسلامی و تقویت گفتمان تقریب را آشکار ساخته است. این دوره از کنفرانس صرفاً یک مناسبت علمی یا فرهنگی نیست، بلکه نقطه‌ای راهبردی برای بازتعریف نقش جمهوری اسلامی ایران در دیپلماسی وحدت، همگرایی نخبگان جهان اسلام و ارائه پاسخ‌های مشترک به چالش‌های نوظهور جهان اسلام به شمار می‌آید.

اعلام چهار سناریوی مختلف برای برگزاری کنفرانس از سوی دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، نشان‌دهنده واقع‌بینی مدیریتی و انعطاف‌پذیری در برابر شرایط کشور و تحولات منطقه است. انتخاب هر یک از این سناریوها، از برگزاری کاملاً مجازی تا برگزاری حضوری، بیانگر آن است که اصل برگزاری کنفرانس، مهم‌تر از شکل اجرای آن تلقی می‌شود. این رویکرد از منظر مدیریت رویدادهای بین‌المللی، تضمین‌کننده استمرار گفت‌وگوی علمی و نخبگانی حتی در شرایط خاص امنیتی، سیاسی یا بهداشتی است.

چهلمین دوره این کنفرانس از منظر نمادشناسی نیز اهمیت ویژه‌ای دارد. چهار دهه استمرار این

رویداد، نشان‌دهنده تثبیت یک سنت علمی و دیپلماتیک در جهان اسلام است. استمرار چنین رویدادی، پیام روشنی به افکار عمومی منطقه و نخبگان مسلمان مخابره می‌کند که گفتمان وحدت، راهبردی مقطعی یا واکنشی نیست، بلکه بخشی از سیاست پایدار جمهوری اسلامی ایران در تعامل با امت اسلامی محسوب می‌شود.

از منظر علمی، انتخاب بیش از ۵۰ محور و زیرعنوان تخصصی برای دریافت مقالات، بیانگر تلاش دبیرخانه برای پاسخگویی به مسائل روز جهان اسلام است. این اقدام می‌تواند ظرفیت کنفرانس را از یک نشست صرفاً نمادین به یک مرجع تولید ادبیات علمی در حوزه تقریب مذاهب، همگرایی اسلامی، مقاومت، تمدن نوین اسلامی و چالش‌های مشترک مسلمانان ارتقا دهد. حضور پژوهشگران، اندیشمندان و نخبگان مذاهب مختلف نیز فرصت مناسبی برای شکل‌گیری شبکه‌های علمی و نهادینه شدن گفت‌وگوهای بین‌مذهبی فراهم می‌کند.

یکی دیگر از ویژگی‌های این دوره، پیوند میان گفتمان وحدت و الگوهای عملی آن است. معرفی شهید سپهبد سید عبدالرحیم موسوی به عنوان شخصیتی که «وحدت در عمل» را در عرصه مدیریت، فرماندهی و تعامل میان نیروهای مختلف دنبال می‌کرد، نشان می‌دهد که تقریب مذاهب تنها یک مفهوم نظری نیست، بلکه می‌تواند در عرصه حکمرانی، مدیریت اجتماعی و انسجام ملی نیز تجلی یابد. این رویکرد، کنفرانس را از سطح مباحث صرفاً نظری فراتر برده و آن را به بستری برای معرفی الگوهای عملی همگرایی تبدیل می‌کند.

از منظر دیپلماسی عمومی نیز برگزاری این کنفرانس اهمیت مضاعفی دارد. در شرایطی که جهان اسلام با بحران‌هایی همچون گسترش اسلام‌هراسی، اختلافات مذهبی، جنگ‌های نیابتی، اشغال سرزمین‌های اسلامی و مداخلات خارجی مواجه است، استمرار گفت‌وگوی نخبگان دینی و فکری می‌تواند به کاهش شکاف‌ها، افزایش اعتماد متقابل و شکل‌دهی به ادبیات مشترک در مواجهه با مسائل امت اسلامی کمک کند. این موضوع به ویژه در فضای رسانه‌ای امروز که روایت‌سازی نقش تعیین‌کننده‌ای در افکار عمومی دارد، از اهمیت بیشتری برخوردار است.

همچنین طراحی نشان چهلمین کنفرانس با محوریت کعبه به عنوان قبله مشترک مسلمانان، حامل پیامی فراتر از یک هویت بصری است. این نشان تلاش می‌کند مفاهیمی همچون توحید، وحدت، مقاومت، اقتدار و همبستگی امت اسلامی را در قالب یک زبان نمادین بازنمایی کند؛ موضوعی که می‌تواند در دیپلماسی فرهنگی و ارتباطات بین‌المللی، به تقویت هویت مشترک مسلمانان یاری رساند.

در مجموع، چهلمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی در مقطع کنونی، بیش از آنکه یک رویداد تشریفاتی باشد، یک ضرورت راهبردی برای جهان اسلام است. استمرار این کنفرانس، حفظ ارتباط میان نخبگان، تولید دانش در حوزه تقریب، تقویت دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و بازنمایی عملی گفتمان وحدت را امکان‌پذیر می‌سازد. از این منظر، نحوه برگزاری کنفرانس هرچند تابع شرایط کشور و ملاحظات اجرایی است، اما اصل برگزاری آن، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای حفظ پویایی گفتمان وحدت، تقویت همگرایی امت اسلامی و پاسخگویی به تحولات پیچیده جهان اسلام به شمار می‌رود.